

Анатолій Седляр

(м. Житомир)

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ
ВОЛИНСЬКОЇ ТА ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЙ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТА
САНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЖИВАННЯ НАСЕЛЕННЯ (КІНЕЦЬ ХІХ –
ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

Одним із завдань органів міського громадського управління у Російській імперії була організація медичного та санітарного забезпечення умов проживання міщан. Зокрема, вкрай важливою для населення була належна лікарська допомога. У 1912 р. у містах Волині було 36 аптек (в Житомирі – 9), та 50 лікарень. Переважна більшість медичних закладів зосереджувалася саме в міських населених пунктах. Так, з 28 лікарів Рівненського повіту 21 мешкав у повітовому центрі. До обов'язків міських лікарів входило відвідання хворих у міських лікарнях та сільських лікувальних закладах, роз'їзди для надання допомоги постраждалим у прийомних пунктах. Крім цього, вони повинні були організовувати профілактичні заходи проти епідемій, здійснювати медичний контроль за продуктами харчування та напоями, чистотою місць їх продажу, та торгівлею отруйними й сильнодіючими речовинами. Також міські лікарі брали участь у засіданнях присутствій з військової повинності та різних комісій з огляду арештантів і душевнохворих. Слід відзначити, що заробітна плата цих працівників була вкрай низькою. У переважній більшості міст їхній оклад не перевищував 300 руб.

Щільний бюджет міст Волинської та Подільської губерній зумовив відсутність власне міських лікарень в цьому краї. Лише в 1915 р. почала діяти Вознесенська міська лікарня у Вінниці. Крім цього, на медичні потреби міста Волинської та Подільської губерній через невеликі бюджети та суттєві витрати на інші статті не могли асигнувати великі кошти. Наприклад, навіть Вінниця, одне з найбагатших міст цього регіону, в 1914 р. спромоглася призначити на це лише по 5 коп. у рік на одного мешканця. Щоправда, органи міського громадського управління передавали кошти на допомогу земським та приватним медичним установам. Зокрема, у 1913 р. муніципальні органи Нової Ушиці та Могилева-Подільського призначили субсидії місцевим земським лікарням, тоді як думи Рівного, Бару та Балти вирішили надати допомогу єврейським медичним закладам. При цьому рівненське міське самоврядування виділило кошти ще й для Громади сестер милосердя для прийому хворих.

Досить часто був недосконалим також санітарний догляд за вулицями. На це нарікали мешканці Новограда-Волинського. Там не поливалися вулиці, а двірники працювали вдень, коли було багато перехожих. Нечистоти виливалися прямо на тротуари, що створювало великі незручності, особливо після дощів. Забрудненою була й ріка Случ – єдине джерело

для набору води. До такої ситуації призводив слабкий контроль міського управління за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог та несвідоме ставлення до цього населення.

До обов'язків органів міського громадського управління, пов'язаних із наглядом за санітарним станом, належали заходи щодо запобігання й припинення епідемій. Як правило, діяльність міського управління у цій сфері обмежувалася побудовою бараків для хворих, наймом лікарів та фельдшерів та призначенням попечителів для нагляду за санітарним станом міста. Зокрема, саме такими були дії Луцької міської думи під час епідемії холери в 1895 р. На більше бракувало грошей. За такої ситуації містам доводилося розраховувати на допомогу з боку держави. Уряд надавав кошти у вигляді як разової допомоги окремим містам, так і загальними асигнуваннями для всіх муніципальних органів. В 1911 р. з державного казначейства на протихолерні та протичумні заходи було призначено 2,5 млн. руб. для земських і міських громадських управлінь.

Значення наявності медичних установ у містах значно зросло після початку Першої світової війни за умов великої кількості поранених. Органи міського самоврядування клопоталися про відкриття шпиталів, приміщень для хворих з інфекційними захворюваннями тощо. Санітарно-виконавчі комісії розробляли заходи для оздоровлення міст. У березні 1915 р. комісія в Проскуріві вирішила відкрити безкоштовну міську амбулаторію для стаціонарних хворих, два бараки для інфекційних хворих, дезінфекційну камеру з ізоляційною квартирою, три безкоштовні чайні та їдальню для безкоштовного харчування нужденних. Отже, у роки війни роль органів міського громадського управління у медичній сфері зросла і стала досить вагомою в налагодженні охорони здоров'я громадян.

Таким чином, одним з найважливіших обов'язків муніципальних органів був контроль за медичною сферою. Зокрема, громадське самоврядування призначало міських лікарів зі встановленим думою окладом, організовувало боротьбу проти епідемій, відкривало тимчасові притулки для хворих. У комплексі всі ці заходи мали сприяти розвитку міст. Однак через постійний дефіцит коштів, який відчували практично всі міські населені пункти Волині та Поділля наприкінці XIX – на початку XX ст., органи самоуправління не могли оптимально організувати свою роботу у цих галузях муніципального господарства. Як наслідок – поганий санітарний стан та низький рівень медичного обслуговування населення в переважній більшості міст Волинської та Подільської губерній в зазначений період.